

Jan Dąbrowski

Ekslibrisy stomatologów w zbiorach Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu

Forum Bibliotek Medycznych 4/1 (7), 262-267

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

Dr Jan Dąbrowski
Wrocław - AM

EKSLIBRISY STOMATOLOGÓW W ZBIORACH BIBLIOTEKI AKADEMII MEDYCZNEJ WE WROCŁAWIU

W skład bogatej kolekcji zbiorów specjalnych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu wchodzi, gromadzone od dawna, ekslibrisy. Świadczyć mogą o tym m.in. zorganizowane wystawy tej formy grafiki, np. już w 1975 roku. Podstawą tego zbioru są ekslibrisy o charakterze medycznym, ale nie tylko, np. ekslibris Rafała Blechacza, z portretem Fryderyka Chopina, znanego polskiego pianisty. Właścicielami tych ekslibrisów są m.in. lekarze, farmaceuci, stomatolodzy, pielęgniarki, położne, a także weterynarze, różne biblioteki i stowarzyszenia medyczne, które ukazują na nich dziedzinę medycyny, którą się zajmują, zainteresowania lub inne elementy o charakterze ogólnym. Posiadają one własne charakterystyczne cechy, odróżniające od innych ekslibrisów. Przede wszystkim są to różne symbole medyczne umieszczone na ekslibrisach, jest to np. konwalia, która jest uznawana od wieków za symbol wiedzy lekarskiej. Natomiast ekslibrisy stomatologiczne posiadają jeszcze inne specyficzne elementy, szczególnie dla tej specjalności. Pragnę tutaj przede wszystkim przywołać przykładowe obrazy księgoznaków, charakteryzujące ich właścicieli, związanych ze stomatologią, a będące w posiadaniu Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu, Oddziału Zbiorów Specjalnych.

Wybitnych przedstawicieli stomatologii, pracujących we Wrocławiu, możemy spotkać na przełomie XIX i XX wieku. Jednym z nich był profesor Walther Bruck (1872-1937). Z jego bogatej działalności możemy przytoczyć m.in., że od 1900 r. pracował w Instytucie Dentystycznym na Uniwersytecie we Wrocławiu. W latach 1914-1917, w czasie I wojny światowej, zarządzał Oddziałem Stomatologicznym wojskowego szpitala polowego we Wrocławiu. Był także wykładowcą historii stomatologii, stomatologii zachowawczej i społecznej. We wrocławskiej Wyższej Szkole Technicznej był docentem i prowadził wykłady z higieny pracy (lata 1928-1936). Autorem jego ekslibrisu jest Eugen Spiro (1874-1972, malarz, m.in. w latach 1899-1904 mieszkał i pracował we Wrocławiu), a wykonano go w 1903 r. w dwóch odmianach: jasnej i ciemnej. Został na nim umieszczony portret św. Apolonii, patronki dentystów i cierpiących z powodu bólu zębów. Inne elementy tego ekslibrisu, to także książki i zęby w formie róż.

Z istniejących przed II wojną światową katedr stomatologicznych możemy wymienić m.in. katedrę we Lwowie na Uniwersytecie Jana Kazimierza, którą kierował, od 1913 r. (ten rok został umieszczony na ekslibrisie, na tle architektury Lwowa), profesor Antoni Cieszyński (1882-1941). Właśnie on jest właścicielem kolejnego ekslibrisu. Trudno tam się doszukać szczególnych elementów stomatologicznych, poza napisem: „Polska Stomatologia”. W górnej części ekslibrisu przedstawiono dwa herby z latami jego życia: Oleśnicy na Dolnym Śląsku, bo tam właśnie urodził się Antoni Cieszyński oraz Lwowa, gdzie żył, pracował i został rozstrzelany przez Niemców 4 lipca 1941 r. na Wzgórzach Wuleckich wraz z innymi profesorami lwowskich wyższych uczelni. Był światowej sławy stomatologiem i twórcą polskiej stomatologii. Jego bogata działalność zawodowa obejmowała dziedziny parodontologii i radiologii stomatologicznej. Napisał wiele znaczących publikacji, w tym także własny podręcznik radiologii stomatologicznej. Należy tu dodać, że był on inicjatorem, wydawanego od 1923 r., miesięcznika „Polska Dentystyka”, którego nazwa została zmieniona w 1930 r. na „Polską Stomatologię”.

Jednym z twórców powojennej uniwersyteckiej stomatologii we Wrocławiu oraz wrocławskiej szkoły chirurgii stomatologicznej i szczękowo-twarzowej był uczeń prof. A. Cieszyńskiego, profesor Tadeusz Owiński (1904-1995). Wśród wielu jego zasług należy wymienić opiekę nad mieniem, które pozostało w niemieckim Instytucie Dentystycznym i nadzorowaniem prac remontowo-budowlanych tego budynku, organizowanie uniwersyteckiej kliniki oraz studiów stomatologicznych. Pełnił ważne funkcje m.in. dziekana Wydziału Lekarskiego w latach 1960-1962, a kierownikiem Katedry i Kliniki Chirurgii Stomatologicznej był do 1969 r. Przyczynił się do wydawania „Wrocławskiej Stomatologii”. Jego ekslibris, powstały w 1935 r., jest bardzo charakterystyczny, przedstawiający dwa zęby, które mają przypominać dwoje, chyba już starszych, ludzi oraz sam napis „ex libris” ułożony jest z zębów.

Wśród pracowników obecnego Wydziału Lekarsko-Stomatologicznego Akademii Medycznej we Wrocławiu, dr Barbara Bruziewicz-Mikłaszewskiej posiada własny ekslibris, powstały w 1978 r. Pracuje ona od 1970 r. w Zakładzie Protetyki Stomatologicznej. W swojej pracy zawodowej m.in. pisze i działa na polu historii medycyny, a przede wszystkim historii stomatologii. Ekslibris ten przedstawia roślinny motyw dekoracyjny w kształcie serca (a może zęba?).

Istniejące inne ekslibrisy stomatologiczne bardziej lub mniej ukazują swoją przynależność do właściciela (stomatologa lub np. biblioteki dentystycznej), który prawdopodobnie powiązany jest z tą dziedziną medycyny. Pozwala to jednak pokazać, że także ta grupa zawodowa posiada swoje, ciekawe, ukazane w różnych formach graficznych, ekslibrisy.

W zbiorach specjalnych naszej Biblioteki posiadamy również ekslibrisy innych pracowników lub jednostek organizacyjnych związanych z Akademią Medyczną we Wrocławiu. Przedstawione ekslibrisy może będą okazją do tworzenia własnych, nowych ekslibrisów. Znak ten, umieszczany najczęściej wewnątrz książki, charakteryzuje w prosty, ale i zwięzły sposób osobę właściciela lub dany księgozbiór. Taka, czasami mikroskopijna, forma twórczości artystycznej, która ma już swoją kilkuwiekową tradycję, jest wyjątkowym wyrazem umiłowania książki.

Bibliografia

B o j c z u k Hanna: Graficzne znaki książkowe lekarzy i współczesnych stomatologów polskich. W: Zawód dentysty – lekarza stomatologa na ziemiach polskich w XIX i XX wieku / pod red. Bożeny Urbanek. Warszawa 2007 s. 269-277. Z serii „Zawody Medyczne na Ziemiach Polskich w XIX i XX Wieku”

B r u z i e w i c z - M i k ł a s z e w s k a Barbara: Jonas Juliusz, Walter Bruckowie – rodzina wrocławskich dziewiętnastowiecznych i dwudziestowiecznych dentystów, lekarzy i stomatologów. W: Zawód dentysty – lekarza stomatologa na ziemiach polskich w XIX i XX wieku / pod red. Bożeny Urbanek. Warszawa 2007 s. 66-74. Z serii „Zawody Medyczne na Ziemiach Polskich w XIX i XX Wieku”

B r u z i e w i c z - M i k ł a s z e w s k a Barbara: Zarys dziejów uniwersyteckiej stomatologii we Wrocławiu. Wrocław 2008 [rozprawa habilitacyjna]

D ą b r o w s k i Jan: Bibliografia polskiego ekslibrisu medycznego 1958-2008. W: Zbiory specjalne i regionalia w polskich bibliotekach naukowych i publicznych. Materiały z III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego 9-11 września 2009 / pod red. Radosława Gazińskiego. Szczecin 2010 s. 81-84. Seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” T. 7

D ą b r o w s k i Jan: Ekslibrisy i inne cenne kolekcje w zbiorach specjalnych Biblioteki Akademii Medycznej we Wrocławiu. W: Zbiory specjalne i regionalia w polskich bibliotekach naukowych i publicznych. Materiały z III Ogólnopolskiej Konferencji Naukowej zorganizowanej przez Bibliotekę Główną Uniwersytetu Szczecińskiego 9-11 września 2009 / pod red. Radosława Gazińskiego. Szczecin 2010 s. 74-80. Seria „Bibliotekarza Zachodniopomorskiego” T. 7

2 0 - l e c i e odrodzonego samorządu lekarskiego na Dolnym Śląsku. DIL w latach 1989-2009. Ludzie, idee, kierunki działania / pod red. Andrzeja Kierzka. Wrocław 2009 s. 137

E n c y k l o p e d i a Wrocławia / red. nauk. Jan Harasimowicz. Wrocław 2000 s. 770.

K o r d a s Maria, B r u z i e w i c z - M i k ł a s z e w s k a Barbara, D o b r z y Ń s k i Maciej: Profesor doktor habilitowany medycyny Tadeusz Szczęsny Owiński (1904-1995) – pionier i twórca powojennej stomatologii akademickiej we Wrocławiu. *Dent. Med. Prob.* 2010 Vol. 47 No. 4 s. 513-523

P a c i o r e k Magdalena: Działalność społeczna i organizatorska lekarzy dentystów pierwszej połowy XX wieku. W: Zawód dentysty – lekarza stomatologa na ziemiach polskich w XIX i XX wieku / pod red. Bożeny Urbanek. Warszawa 2007 s. 156-166. Z serii „Zawody Medyczne na Ziemiach Polskich w XIX i XX Wieku”